

Sivan SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Vammaispalveluihin liittyvää lainsäädäntöä osa 1. ja vammaispalvelun kuulumiset sekä kehitysvammaisten koululaisten lomien aikainen hoito

Vammaisneuvosto 15.2.2024
palvelupäällikkö Kristiina Räsänen

Sosiaalihuoltolaki

- Sosiaalihuoltolain perusteella järjestetään yleisiä kaikille soveltuvia palveluja ja tukitoimia. Sen tarkoituksena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää sitä kautta korjaavien toimenpiteiden tarvetta.
- Vammaisten ihmisten tarvitsemat sosiaalipalvelut järjestetään ensisijaisesti osana yleistä palvelujärjestelmää sosiaalihuoltolain mukaisesti.
- Sosiaalipalveluja on järjestettävä tueksi esimerkiksi jokapäiväiseen elämään, asumiseen ja taloudelliseen selviytymiseen sekä lapsen tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin liittyen.
- Jos henkilöllä on muun lain nojalla oikeus sosiaalipalvelujen saamiseen, on sovellettava niitä säännöksiä, jotka parhaiten toteuttavat asiakkaan etua. Maksuttomuus ei ole ainoa peruste. Asiakas voi saada palveluja useamman lain nojalla- > palvelutarjotin.

Vammaispalvelut ja sosiaalihuoltolaki

- Vammaispalvelut ovat erityispalveluita, jotka tulevat arvioitavaksi tilanteissa, joissa muilla ensisijaisilla palveluilla ei voida vastata vammaisen ihmisen yksilölliseen vammasta tai sairaudesta aiheutuneeseen avuntarpeeseen.
- Vammaisten ihmisten tuen tarpeisiin vastataan ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella. Esimerkiksi päihde -tai mielenterveyspulmat, lähisuhde- tai perheväkivalta.
- Palveluiden toteuttamisen yhteydessä huomioidaan yhdenvertaisuuslaki ja sen kohtuulliset mukautukset sekä positiivinen erityiskohtelu.

Vammaispalvelulaki

- Vammaispalveluja sovelletaan tilanteissa, jossa yleispalvelut tai sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut eivät ole riittäviä tai sopivia.
- Vammaispalvelulain perusteella vammaisilla henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.
- Vammaisuus tai vaikeavammaisuus määritellään vammaispalvelulaissa tai -asetuksessa erikseen jokaisen palvelun ja tukitoimen kohdalla.
- Vammaispalvelulain mukaiset palvelut jaetaan määrärahasidonnaisiin ja subjektiivisiin oikeuksiin. Vammaispalveluita järjestetään tavanomaisiin elämän toimintoihin: asuminen, työssä käyminen, opiskelu, osallistuminen, liikkuminen, asioiminen ja vapaa-ajan viettoon kuuluvat toiminnot.
- Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien järjestäminen ei perustu diagnoosiin, vaan henkilön vammasta tai sairaudesta aiheutuvaan tarpeeseen.
- Palvelut järjestetään yksilöllisen tarpeen arvioinnin perusteella. Arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin sekä asiakassuunnitelman laadinnan yhteydessä. Asiakassuunnitelma laaditaan yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa lähiomaisen ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.
- Palveluiden toteutumisesta ja asiakkaan oikeudesta palveluun annetaan asiakkaalle kirjallinen muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös.

Kehitysvammalaki

- Erityishuoltoa annetaan henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluksia.
- Vammaispalvelulaki on ensisijainen kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin nähden.
- Erityishuollon tarkoituksena on edistää tällaisen henkilön suoriutumista päivittäisistä toiminnoista, hänen omintakeista toimeentuloaan ja sopeutumistaan yhteiskuntaan sekä turvata hänen tarvitsemansa hoito ja muu huolenpito.
- Erityishuoltoon kuuluvia palveluja ovat kehitysvammalain mukaan mm. tutkimus, terveydenhuolto, tarpeellinen ohjaus, kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus, työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta, henkilökohtaisten apuneuvojen ja apuvälineiden järjestäminen, yksilöllinen hoito ja muu huolenpito sekä muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta.
- Asiakkaille laaditaan palvelusuunnitelma ja Erityishuolto-ohjelma/päätös, johon kirjataan kehitysvammalain nojalla järjestettävät palvelut.

Vammaispalvelulain mukainen liikkumisen tuki (kuljetuspalvelut)

(Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (18.9.1987/759))

- Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalveluja ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluja muun lain nojalla.
- Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistystyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset.
- Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset.
- Kuljetukset voi järjestää henkilölle ryhmäkuljetuksilla, noutopoikaliikenteellä, reittikuljetuksilla, taksilla.
- Kuljetuspalveluiden tarkoituksena on turvata vammaisille henkilöille kohtuulliset liikkumismahdollisuudet samoin kustannuksin kuin muille kansalaisille.
- Hyvinvointialueen on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen.
- Kuljetuspalveluja myönnetään 18 yhdensuuntaista asiointi- ja vapaa-ajan matkaa kuukaudessa. Työ- ja opiskelumatkat korvataan vaikeavammaiselle kokonaisuudessaan.

Kuka voi saada vammaispalvelulain mukaista liikkumisen tukea?

- Vaikeavammaisena henkilönä kuljetuspalveluja järjestettäessä pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Tarvitaan terveydenhuollon asiantuntijan lausunto asiakkaan toimintakyvystä, sairauden vaikutuksesta asiakkaan toimintakykyyn.
- Tarvittaessa voidaan koematkan avulla selvittää aiheuttaako hakijan vamma kohtuuttoman suuria vaikeuksia käyttää julkista joukkoliikennettä.
- Arvioitaessa lapsen oikeutta kuljetuspalveluun tulee huomioida myös se, mitä saman ikäiset lapset yleensä tekevät ja millä tavoin kuljetuspalvelut edistävät lapsen itsenäistymistä. Huoltajan velvoitteet.
- Julkisen joukkoliikenteen vähäisyys ei ole syy myöntää kuljetuspalvelua.

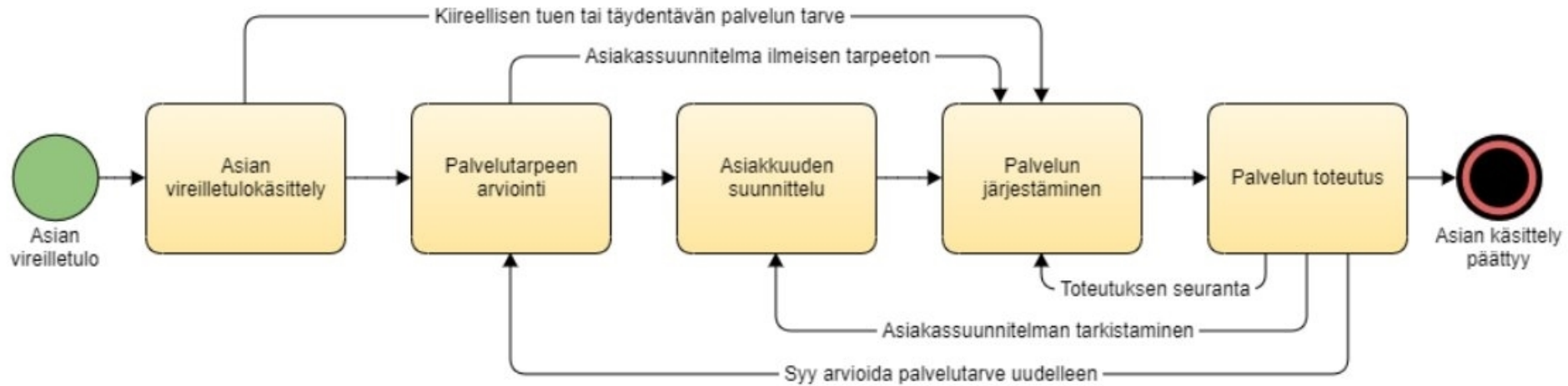
Liikkumisen tuen erillisoikeudet ja järjestäminen

- Erillisoikeudet: Saattajaoikeus, asiointiaika 45 min, inva-oikeus, tututaksioikeus
- Matkat tilataan Matkojenyhdistelykeskuksesta MYK (013 267 7000)
 - MYK:ssa yhdistellään samaan suuntaan samanaikaisesti kulkevien asiakkaiden matkoja. MYK välittää tilaukset Siun soten sopimusautoilijoille. Yhteydenotot rekisteröityvät järjestelmään. Tämä mahdollistaa tilaukseen liittyvien ongelmien selvittämisen jälkikäteen.
 - Matkat tilataan viimeistään 1,5 tuntia ennen aiottua matkaa.
 - Matka perutaan viimeistään 30 minuuttia ennen sovittua matkan alkua.

Liikkumisen tuen maksut ja kyytien tilaaminen

- Vammaispalvelulain mukaisista kuljetuspalveluista peritään enintään paikkakunnalla käytävissä olevan julkisen liikenteen mukainen maksu.
- Hyvinvointialue laskuttaa ovot kuukausittain jälkikäteen. (asiakasmaksulaki 734/1992, 12 §).
- Kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaisiin palveluihin kuuluvat matkat ovat asiakkaille maksuttomia.
- Siun soten alueella asuvat vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun asiakkaat tilaavat kuljetuspalvelumatkansa MYK:n kautta, jossa yhdistellään samaan suuntaan samanaikaisesti kulkevien asiakkaiden matkoja. MYK välittää tilaukset Siun soten sopimusautoilijoille. Yhteydenotot rekisteröityvät järjestelmään.

Sosiaalihuollon palveluprosessi 1/2

Vammaispalvelun kuulumiset

Satakunnan vammaispalveluiden kehittämiseksi ja hyvien käytäntöjen kartoittamiseksi toteutetun selvityksen osa.

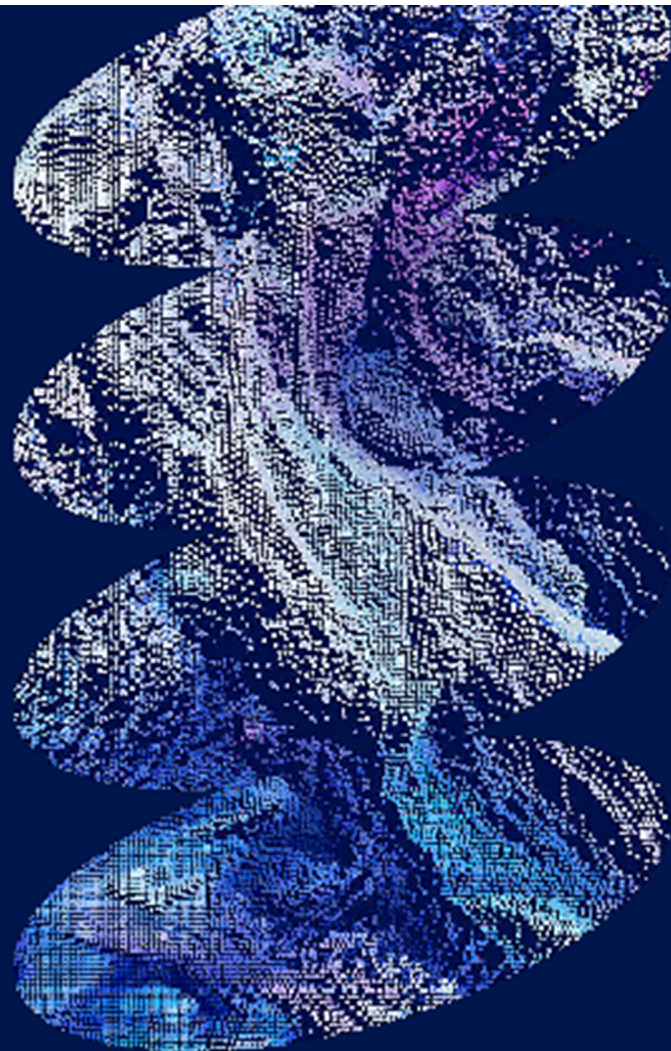
- Yhteenveto hyvistä käytännöistä

Yhteenveto vammaispalveluissa tunnistetuista hyvistä käytännöistä

17.1.2024

**Nordic
Healthcare
Group**

Satakunnan vammaispalveluiden kehittämiseksi toteutetun selvityksen osana haastateltiin viisi verrokkihyvinvointialuetta hyvien käytäntöjen ja kartoittamiseksi

Yhteenveto haastatelluista hyvinvointialueista

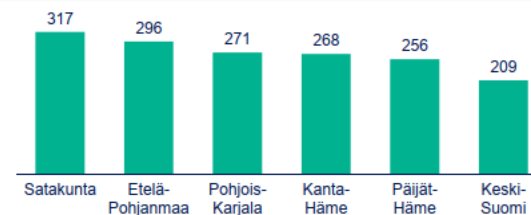

Satakunnan verokkialueiksi valikoitui **Etelä-Pohjanmaan, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Päijät-Hämeen** hyvinvointialueet

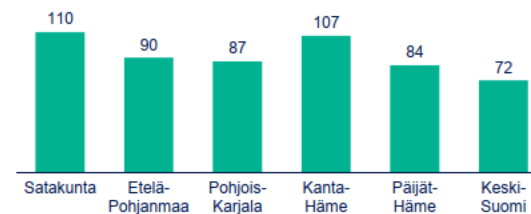
Valintakriteereinä pidettiin:

- Samankaltainen väestöpohja
- Alhaisemmat keskimääräisiin kokonaiskustannukset per edunsaaja
- Alhaisemmat asumisen kustannukset per edunsaaja

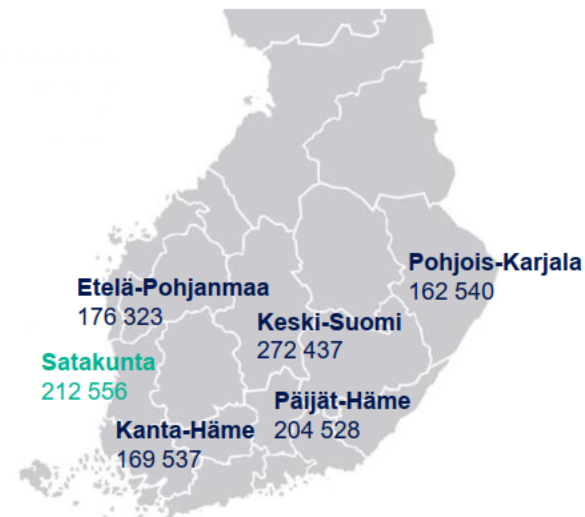
Keskimääräiset vammaispalveluiden kokonaiskustannukset¹ (1 000e) per edunsaaja vuonna 2022

Keskimääräiset asumispalvelukustannukset² (1 000e) per edunsaaja vuonna 2022

Väestöpohja 2022

Lähde: Sotkanet, vuoden 2022 tiedot

1) Vuosikustannuksiin laskettu mukaan vammaisten laitospalveluiden, sosiaalipalveluiden ja ympärivuorokautisen palveluasumisen käyttökustannukset.

2) Sisältää sekä ympärivuorokautisen asumisen kustannukset että asumisen muun tuen ja palveluiden kustannukset.

Hyviä käytäntöjä tunnistettiin kaikkiin asiakasprosessin vaiheisiin

Yhteenveto tunnistetuista hyvistä käytännöistä vammaispalveluiden asiakasprosessissa

Neuvonnassa ja ohjauksessa hyvät käytännöt liittyivät muun muassa matalan kynnyksen palveluihin

Neuvonnassa ja ohjauksessa tunnistetut hyvät käytännöt

Neuvonta ja ohjaus	Palvelutarpeen selvittäminen	Palveluiden käynnistyminen ja seuranta
	Lyhyt kuvaus	Tunnistettut hyödyt
a Alkuvaiheen matalan kynnyksen ohjaus ja tuki	<ul style="list-style-type: none"> Tarjotaan matalan kynnyksen neuvontapalveluita (kuten chat, neuvontapuhelin), jota kautta asiakkaat voivat ottaa matalalla kynnyksellä yhteyttä mieltä painavista asioista 	<ul style="list-style-type: none"> Vähentää sosiaalityöntekijöille koituvaa työtä ja nopeuttaa asiakkaan avunsaantia varhaisessa vaiheessa
b Asiakkaan ohjaaminen sisäisesti oikeaan palveluun	<ul style="list-style-type: none"> Asiakkaan ottaessa yhteyttä hänet ohjataan sisäisesti oikeaan palveluun - asiakkaan ei tarvitse itse etsiä oikeaa tahoa 	<ul style="list-style-type: none"> Vähentää asiakkaan yhteydenottojen määrää
c Matalan kynnyksen tapaamispaikat	<ul style="list-style-type: none"> Tuodaan sosiaalityöntekijät (ja järjestötyö) näkyväksi asiakkaille jalkautumalla tapaamispaikoille ja tapahtumiin Toistaiseksi vähän kokemuksia, mutta potentiaali tunnistettu 	<ul style="list-style-type: none"> Tekee vammaispalvelutyötä tunnetuksi, madaltaa kynnystä olla yhteydessä työntekijöihin varhaisessa vaiheessa, luo yhteisöllisyyttä eri toimijoiden ja asiakkaiden välillä

2024 12 01 Vammaispalveluissa tunnistetut hyvät käytännöt.pdf
539 KB

Palvelutarpeen selvittämisessä hyviä käytäntöjä tunnistettiin toimijoiden välisen yhteistyön, toimintakykymittariston ja osaamisen keskittämisen pohjalta

Palvelutarpeen selvittämisessä tunnistetut hyvät käytännöt

Neuvonta ja ohjaus	Palvelutarpeen selvittäminen	Palveluiden käynnistyminen ja seuranta
	Lyhyt kuvaus	Tunnistettut hyödyt
d Säännölliset keskustelufoorumit päätöksentekoon ja yhtenäiseen kriteeristöön	<ul style="list-style-type: none">Säännöllinen kokoontuminen oman viiteryhmän kanssa, jotta voidaan keskustella vapaamuotoisesti asiakkaiden asioita	<ul style="list-style-type: none">Yhtenäistää toimintakäytänteitä alueiden ja työntekijöiden välillä, helpottaa sopivan ratkaisun löytymistä
e Yhtenäinen toimintakykymittaristo esim. RAI:n käyttöönotto palvelutarpeen arvioinnin tueksi	<ul style="list-style-type: none">Palvelutarpeen arvioinnin työkaluna käytetään määrämuotoista toimintakykymittaristoa	<ul style="list-style-type: none">Yhtenäistää palvelutarpeen arvioinnin kriteerejä
f Erillinen palveluiden koordinaation yksikkö / ostopalvelupäällikkö	<ul style="list-style-type: none">Ostopalvelut keskitetty yhdelle viranhaltijalle tai tiimille, joka vastaa kaikesta sopimukseen ja ostopalveluihin liittyvästä hallinnosta	<ul style="list-style-type: none">Kokonaiskuvan hahmottaminen mahdollistaa paremman kustannusten seuraamisen ja hallinnoinnin, sekä keventää sosiaalityöntekijöiden taakkaa
g Palvelukokonaisuuksien keskittäminen asiantuntijaryhmälle	<ul style="list-style-type: none">Määrättyä palvelukokonaisuutta (kuljetuspalvelut, henkilökohtainen apu, asuminen, asunnon muutostyöt) koordinoi nimetty asiantuntijaryhmä	<ul style="list-style-type: none">Selkeyttää vastuunjako, yhtenäistää toimintaperiaatteita ja mahdollistaa toiminnan paremman kehittämisen
h Tiivis yhteistyö ikäihmisten palveluissa	<ul style="list-style-type: none">Tehdään tiivistä yhteistyötä yli tiimirajojen palvelutarpeen arvioinnista ikäihmisten kohdalla: otetaan arviointikäynneille mukaan, jotta asiakas sijoitetaan oikeaan palveluun	<ul style="list-style-type: none">Asiakkaat sijoittuvat oikeisiin palveluihin, mahdollistaa ikäryhmäspesifin huomioinnin
i Tiivis yhteistyö perhetyössä ja lastensuojelussa	<ul style="list-style-type: none">Tehdään tiivistä yhteistyötä yli palvelualueiden palvelukokonaisuuden kartoittamisessa ja sanoitetaan vastuunjaot yli palvelualueiden	<ul style="list-style-type: none">Selkeämpi vastuunjako ja parempi odotusten hallinta siitä, kenen vastuulle mikäkin toiminta kuuluu

Palveluiden käynnistymisen ja seurannan hyvinä käytäntöinä nousivat esiin monimuotoinen toiminnan toteutus ja monipuoliset asumisen ratkaisut

Palveluiden käynnistymisessä ja seurannassa tunnistetut hyvät käytännöt

Neuvonta ja ohjaus	Palvelutarpeen selvittäminen	Palveluiden käynnistyminen ja seuranta
	Lyhyt kuvaus	Tunnistetut hyödyt
j Palvelun aloittaminen ensin kevyemmällä palvelulla	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnetään arviointijaksoja, valmennetaan etenkin nuoria itsenäisen asumisen alussa 	<ul style="list-style-type: none"> Vahvistetaan valmiutta itsenäiseen asumiseen, ei ajauduta raskaisiin asumisen ratkaisuihin
k Eri asumisen muotojen keskittäminen maantieteellisesti lähekkäin resurssien jakamiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Sijoitetaan ympärivuorokautista asumista, palveluasumista ja tuettua asumista vierekkäin. Asumisyksikön työntekijät voivat tuoda kotiin vietäviä palveluita myös lähialueen vuokra-asunnoissa asuville palveluista tarvitseville. 	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuus tehokkaaseen työntekijäresursointiin ja resurssien jakamiseen Tutut työntekijät auttavat asiakasta sopeutumaan muuttuviin asumisoloihin, mikäli tuen määrää tulee keventää tai vahvistaa
l Sosiaalinen isännöinti tuetussa asumisessa	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalinen isännöinti on asiakkaille annettavaa tukipalvelua, jossa nämä saavat tukea kaikenlaisissa asumisen arkeen liittyvissä asioissa. Isännöitsijä asuu asiakkaiden välittömässä läheisyydessä. 	<ul style="list-style-type: none"> Voidaan ennaltaehkäistä asumiseen liittyviä ongelmia Vähentää asukkaiden yksinäisyyttä sekä vahvistaa turvallisuuden ja osallisuuden kokemuksia
m Työ- ja päivätoiminnan monimuotoinen toteutus	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnetään vahvemmin liikkuvaa- ja etätoteutusta päivätoiminnassa ja tuodaan asiakkaat tekemisen ja toteutuksen keskiöön, vahvistetaan työhönvalmennusta Toteutus mahdollisuuksien mukaan omana tuotantona 	<ul style="list-style-type: none"> Kustannustehokas toteutustapa, vahvistunut yhteisöllisyys ja asiakaslähtöisyys Myös asiakkaiden integrointi osaksi yhteiskuntaa
n Oman tuotannon käyttö henkilökohtaisessa avussa	<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan osa henkilökohtaisesta avusta omana tuotantona 	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan henkilökohtainen apu haja-asutusalueilla, joustavammat mahdollisuudet osa-aikaisille ratkaisuille (työllistetään osatyökykyisiä)

2024 12 01 Vammaispalveluissa tunnistetut hyvät käytännöt.pdf
539 KB

Lisätiedot:

Fredrik Herse, Senior Partner
fredrik.herse@nhg.fi

Maija Mannfolk, Senior Manager
majja.mannfolk@nhg.fi

Eevi Reinikainen, Analyst
eevi.reinikainen@nhg.fi

KEHITYSVAMMAISTEN KOULULAISTEN LOMIEN PÄIVÄAIKAINEN HOITO

Tausta

- Taustaa: viime keväänä-23 esille tullut epäkohta kehitysvammaisten koululaisten lomien päiväaikaisesta hoidon järjestämisestä niille lapsille, joilla on haasteellista käytöstä ja joiden kohdalla joudutaan / on jouduttu turvautumaan rajoitustoimenpiteisiin
- Lainsäädännön mukaan rajoittamistoimenpiteitä voidaan käyttää ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, laitoshoidossa asuville tai osittain työ- ja päiväaikaisessa toiminnassa, jos yleiset edellytykset täyttyvät
- Suunnittelutyöryhmän jäsenet: Sanna Mutikainen, Sanna Korhonen, Katri Käyhkö, Kati Mukkala, Taru Hänninen, Janne Puhakka, Jenna Sallinen, Anri Silvennoinen. Jari Nevanto ensimmäisessä tapaamisessa mukana
- Työryhmä kokoontui Teamsin välityksellä 5 kertaa

Toimenpiteet

- Ohjauskeskustelu 22.9.23 ISAVI / Valvira/vammaispalvelut:
 - Hyvinvointialueella vastuu sosiaalihuollon palvelujen järjestämisestä asiakkaiden tarpeita vastaavasti ja yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueella.
 - Rakenteiden muuttaminen. Henkilöstöllä osaamisvajetta, korostettiin työntekijöiden ammatillista pätevyyttä.
 - Rikoslain soveltamista(hätävarjelua)ei voida käyttää. Henkilöstön ammattitaidolla ja vuorovaikutustaidoilla itsemääräämisen toteutumisen kannalta erittäin suuri merkitys.
 - Aluehallintovirasto ohjasi hyvinvointialueen järjestämään palvelut siten, että niissä on riittävästi asiantuntevaa sote-henkilöstöä ja osaamista myös arvaamattomasti tai väkivaltaisesti käyttäytyvien lasten huolenpidossa.
 - Itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeutta on tuettava ja edistettävä asianmukaisin kalustein, välinein ja tilaratkaisuin.

Koululaisten loma-aikaisen hoidon toteuttamisen haasteet

- Henkilökunta rekrytoidaan jokaiseen loma-ajan hoitoon erikseen. Vakituista sote koulutettua henkilöstöä ei ole. Osaamisvaje.
- Henkilökunnalla Avekki-mallin koulutusta käyttäytymisen haasteiden mukaisiin toimintatapoihin ja -otteisiin,
- Lapsiryhmät ovat isoja ja tilat eivät tue toimintaa, vaikka lapset on jaettu pieniin ryhmiin. Myös - ei haasteelliset lapset tarvitsevat päivän aikana omia tiloja.
- Kehitysvammalain mukaisia rajoitustoimenpiteitä ei voida toteuttaa nykyisillä toimintaedellytyksillä. → IMO-lainsäädäntö huomioiden palvelua voidaan toteuttaa vain ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, laitoshoidossa tai osittain työ- ja päiväaikaisessa toiminnassa, jos yleiset edellytykset täyttyvät

Työryhmän lopputulos

- Kehitysvammaisten lasten lomien päiväaikainen hoito keskitetään Honkalammen koululle ajalla 10.6.-30.7.24, sekä pienimuotoiset satelliittiyksiköt Lieksaan ja Juukaan
- Palvelu toteutetaan mahdollisia rajoitustoimenpiteitä vaativien lasten osalta tilapäisen viikonloppuhoidon satelliittitoimintana Honkalammen koululla (Liperin kunnan alaista toimintaa, koulun henkilöstöä hyödyntäen, sekä rekrytoiden sote koulutettua henkilöstöä.
- Mahdollisia rajoitustmp:tä vaativat lapset käydään lapsikohtaisesti läpi sosiaalityön ja IMO-työryhmän kanssa palvelujen asiakaskohtaisessa järjestämisessä ja riittävän henkilöstön rekrytoimiseksi.

Kiitos.